

Ф І Н А Н С И

УДК 336.1:658

С.А. КУЗНЕЦОВА, доктор економічних наук, зав. кафедри
Дніпропетровського університету економіки та права

КОНЦЕПЦІЯ СИНЕРГЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ «ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ»

Обґрунтовано концепцію синергетичного розвитку системи фінансового менеджменту в сучасних умовах становлення «економіки знань» в Україні та світі через застосування синергетичного підходу.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, синергетичний підхід, економіка знань, облікова інформація, синергія, корпоративні фінанси.

Постановка проблеми. Переформування концепції управління суб'єктами господарювання, що притаманне українській та світовій економіці на сучасному етапі розвитку ринкових відносин та становлення «економіки знань», визначає необхідність перегляду підходів до побудови системи фінансового менеджменту з метою їх удосконалення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Як справедливо помітили професори Дарденської школи Р. Брунер, М. Ікер, Р. Фрімен, Р. Спекман та Е. Тайсберг, світ став менш стабільним та більш мінливим [1, с. 19]. Американські вчені в галузі управління Г. Хемел та К. Прахалад наголошують, що завдання сучасних менеджерів – бачити майбутнє до того, як воно настало, та раніше за будь-кого. Майбутнє можливо відшукати на перетині змін технологій, стилів життя, державного регулювання, демографії та геополітики [2].

У зв'язку з цим проведений критичний огляд існуючої вітчизняної спеціальної літератури та нормативних документів, спрямованих на розвиток фінансового менеджменту в Україні, дозволив констатувати недосконалість сучасних теоретико-методологічних засад побудови системи фінансового менеджменту в нашій країні. У цьому аспекті доречним буде навести думку українських науковців: «Організація ХХІ сторіччя повинна бути стратегічно гнуч-

кою. Стратегічно гнучкою є організація: яка створює зміни, тобто працює на «випередження»; яка швидко адаптується до змін. Перші організації процвітатимуть. Другі організації боротимуться за виживання. Всі інші організації залишатимуть бізнес» [3, с. 1].

Таким чином, однією з ключових проблем, що постають перед українською та світовою економікою на сучасному етапі їх трансформації в «економіку знань», є розвиток системи фінансового менеджменту як провідного постачальника головного ресурсу – інформації в умовах невизначеності, турбулентності та динамізму бізнесу й нестабільності економіки загалом.

Визнаючи суттєвість отриманих науковцями [4–21] результатів досліджень, необхідно зауважити, що діючі умови функціонування суб'єктів господарювання потребують уточнення та вдосконалення теоретико-методологічних засад побудови системи фінансового менеджменту з огляду на їх адаптацію до сучасних потреб бізнесу та світової економіки.

Окремо слід відзначити необхідність формування пріоритетного підходу до розвитку фінансового менеджменту, оскільки його встановлення дозволить критично оцінювати кожен із методологічних складових щодо ефективності їх застосування і напрямів удосконалення та уточнення в контексті побудо-

ви відповідної системи фінансового менеджменту.

З метою вирішення окресленого кола питань актуально поглибити та уточнити теоретичні основи побудови системи фінансового менеджменту з огляду на набуття цієї системою сформованих характерних ознак у контексті досягнення синергетичного ефекту.

Вивчення літературних джерел [6–21] дало підставу зробити висновок, що в процесі еволюції поглядів вітчизняних та зарубіжних науковців на формування та функціонування фінансового менеджменту в економічному середовищі синергізм не розглядається як необхідний фактор, який повинен його характеризувати. Окреслений стан речей зумовив низький рівень використання системного підходу до розвитку теоретичних, методологічних, організаційних засад фінансового менеджменту, виходячи з потреб сучасної економіки та суспільства, та, як наслідок, розробку окремих концепцій фінансового менеджменту, розмежування фінансового та управлінського обліку.

Постановка завдання. Метою цієї статті є обґрунтування концепції синергетичного розвитку системи фінансового менеджменту в сучасних умовах становлення «економіки знань» в Україні та світі загалом.

Виклад основного матеріалу дослідження. За суттю під концепцією розвитку системи фінансового менеджменту слід розуміти концепцію, в рамках якої

вибудовується методологія фінансового менеджменту, при цьому вона повинна надавати системі ґрунтовні фактори, що визначають прийнятність і необхідність упровадження та існування конкретних параметрів системи фінансового менеджменту (підходів, облікових оцінок, принципів, елементів методу, методичних прийомів, функцій тощо).

Для чіткого розуміння терміна «синергетичний розвиток» зупинимося на трактуванні дефініції «синергізм» та «інтеграція» в їх загальному розумінні. В.М. Тарасевич зазначає, що синергізм є ефектом підвищення результативності за рахунок використання взаємозв'язку та взаємопідсилення різних видів діяльності [4, с. 229–238]. Синергізм передбачає зростання ефективності діяльності в результаті з'єднання, інтеграції окремих частин у єдину систему. Під інтеграцією слід розуміти поступове зближення та об'єднання економічних суб'єктів у процесі їх взаємодії (взаємовпливу, взаємопроникнення, взаємозбагачення та ін.) [5, с. 668].

Щодо фінансового менеджменту досягнення синергетичного ефекту розглядають як зростання рівня його ефективності в результаті інтеграції організаційних, теоретичних і методологічних складових побудови фінансового менеджменту в єдину систему та їх комплексної взаємодії (рис. 1).

Забезпечення синергетичного розвитку фінансового менеджменту передбачає комплексне врахування різних

Рис. 1. Взаємодія складових побудови системи фінансового менеджменту для забезпечення синергетичного ефекту

рівнів і форм зв'язків між елементами системи фінансового менеджменту, еволюція яких посилює їх цілісність і ефективність, можливість багатоваріантного розвитку в нестійкому економічному середовищі функціонування суб'єктів господарювання з урахуванням статистичних і динамічних законів та закономірностей, що має визначальний характер для загальної еволюції економічної системи України.

В основу синергетичного розвитку фінансового менеджменту слід покласти застосування синергетичного підходу, який дозволяє знайти ефективні шляхи управління нестабільними системами (зокрема і системою фінансового менеджменту). Цей підхід орієнтований на пізнання закономірностей самоорганізації складних об'єктів в умовах хаотичного спонтанного структурування.

На відміну від системного підходу, за якого основна увага зосереджується на зв'язках частин у цілому, синергетичний підхід передбачає вивчення законів та закономірностей розвитку системи фінансового менеджменту.

За умов використання синергетичного підходу система фінансового менеджменту повинна розглядатися як відкрита система, яка визначається зовнішнім та внутрішнім середовищем системи управління суб'єкта господарювання, у межах якого вона існує, що забезпечить її:

- 1) самоорганізацію;
- 2) зв'язок із зовнішнім світом;
- 3) нелінійність – можливість змінюватися.

Безперечними перевагами синергетичного розвитку системи фінансового менеджменту є уможливлення спроможності цієї системи оперативно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі економічних суб'єктів (зокрема через врахування впливу випадковостей на розвиток суспільства та економіки), можливість формування і надання інформації з урахуванням існуючих та ймовірних інформаційних потреб користувачів, узгодженість руху інформаційних потоків у межах кожного суб'єкта господарювання.

Результатом синергетичного розвитку фінансового менеджменту є досягнення синергії облікової інформації. Під синергією облікової інформації слід розуміти підвищення ефективності інформатизації системи фінансового менеджменту суб'єкта господарювання за рахунок синергетичного ефекту в результаті поєднання й інтеграції теоретичної, методологічної та організаційної складових формування та надання всього спектра облікової інформації в єдину систему та їх комплексної взаємодії.

Забезпечення синергії облікової інформації в умовах синергетичного розвитку фінансового менеджменту суб'єктів господарювання схематично зображено на рис. 2.

Актуальність зазначеного питання обумовлена також необхідністю набуття сучасною системою фінансового менеджменту таких характерних ознак:

- інтегрованість;
- стратегічність (прогнозованість);
- динамічність;
- електронна форма;
- креативність;
- актуальність;
- соціальна (екологічна) спрямованість.

Це потребує удосконалення відповідних теоретичних і методологічних засад її побудови.

Отже, безперечними перевагами досягнення синергії облікової інформації в умовах синергетичного розвитку фінансового менеджменту суб'єктів господарювання є:

1) уможливлення спроможності системи фінансового менеджменту оперативно реагувати на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі економічних суб'єктів (зокрема через врахування впливу випадковостей на розвиток суспільства і економіки);

2) можливість формування і надання облікової інформації з урахуванням існуючих та ймовірних інформаційних потреб користувачів;

3) узгодженість руху інформаційних потоків у межах кожного суб'єкта господарювання.

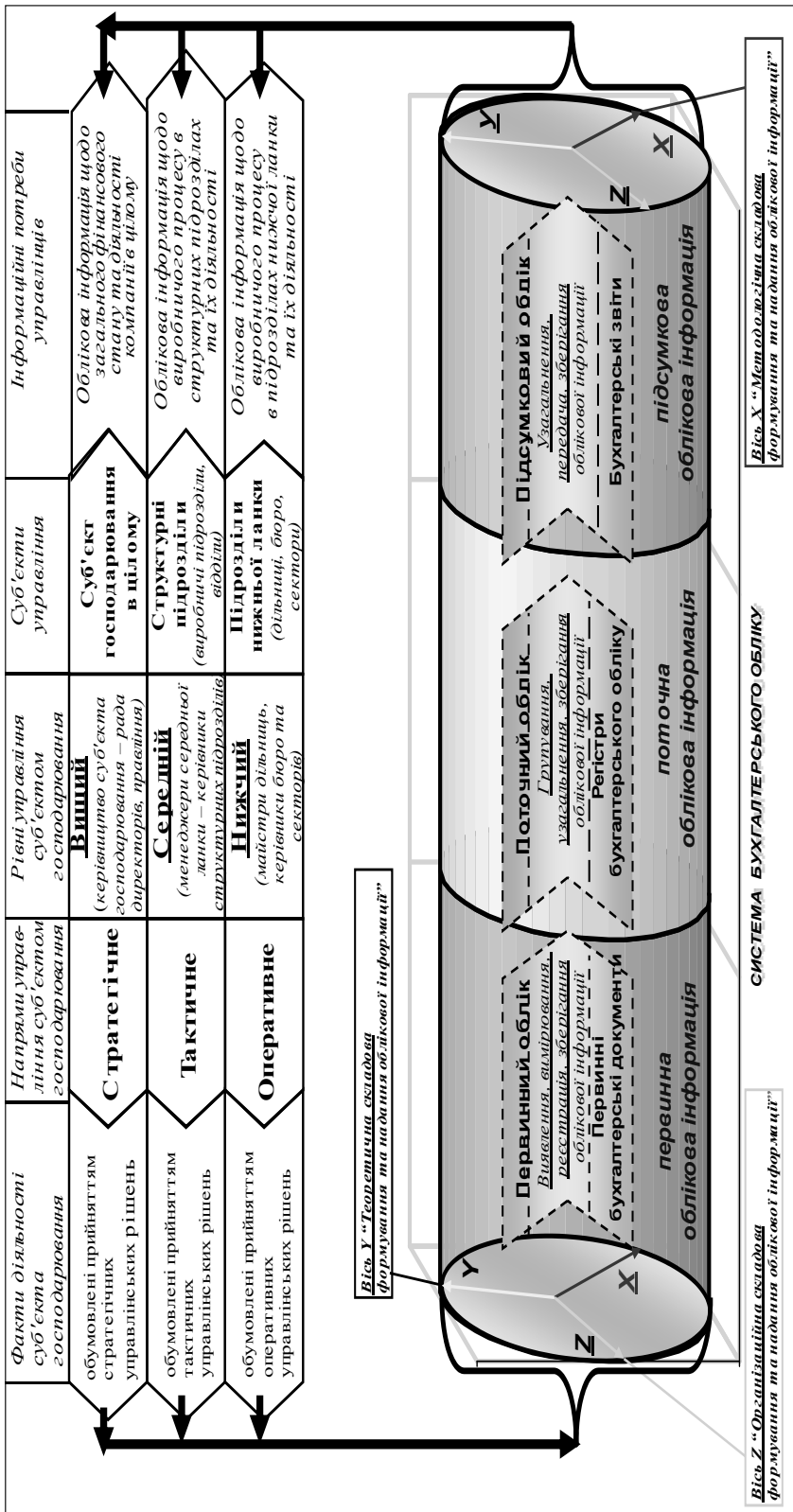

Рис. 2. Синергія облікової інформації в умовах синергетичного розвитку фінансового менеджменту суб'єктів господарювання

Висновки та перспективи. Таким чином, базування на синергетичному підході забезпечує запуск механізмів самоорганізації та самопобудови щодо системи фінансового менеджменту, які передбачають видалення всього зайвого, надлишкового в цій системі, упорядкування процесів та зв'язків між її елементами й залишення лише найсильніших (або найефективніших, оптимальних), у результаті чого і здійснюється вихід на відносно стійкі та прості структури системи фінансового менеджменту.

Інакше кажучи, застосування синергетичного підходу до системи фінансового менеджменту сприяє її загальному динамічному й еволюційному розвитку в сучасному нестабільному економічному середовищі, у тому числі в умовах наявності кризових явищ в економіці та їх подолання.

Забезпечення синергетичного розвитку фінансового менеджменту передбачає комплексне врахування різних рівнів і форм зв'язків між елементами системи бухгалтерського обліку та системи управління, еволюція яких посилює їх цілісність і ефективність, можливість багатоваріантного розвитку в нестійкому економічному середовищі функціонування суб'єктів господарювання з урахуванням статистичних і динамічних законів та закономірностей, що має визначальний характер для загальної еволюції економічної системи України та світу загалом.

Список використаної літератури

1. Брунер Р.Ф. Краткий курс МБА / Р.Ф. Брунер, М.Р. Икер, Р.Э. Фримен, Р.Е. Спекман, Э.О. Тайсберг; пер. с англ. – М.: Олимп-Бизнес, 2005. – 384 с.
2. Hamel G. Seeing the Future First / G. Hamel, С.К. Prahalad. – Executive Excellence, 1995, November.
3. Гольцберг М.А. Корпоративне управління / М.А. Гольцберг, Л.М. Хасан-Бек. – К.: МІМ, 2009. – 36 с.
4. Тарасевич В.М. Економічна синергетика: концептуальні аспекти (російською мовою) / В.М. Тарасевич // Економіка і прогнозування. – 2002. –

№ 4. – С. 229–238 // <http://referats.cherkassy.org/files/referats/1/ref-7140.zip>

5. Економічна енциклопедія: у 3-х т. – Т. 2 / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. – К., 2001. – 848 с.

6. Kuhn T. The Structure of Scientific Revolutions / T. Kuhn. – Chicago: Chicago University Press, 1970.

7. American Accounting Association. Report of the 'Committee on Accounting Theory Construction and Verification' / American Accounting Association. – The Accounting Review. – 1971. – № Supplement to Vol. XLVI – p. 53–79.

8. Spiceland J.D. Intermediate Accounting / J.D. Spiceland, J.F. Sere, L.A. Tomassini. – The McGraw-Hill Companies, Inc.: 2-nd ed., 2001. – 1092 p.

9. Watts R.L. Positive Accounting Theory / R.L. Watts, J.L. Zimmerman. – Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, 1986. – P. 144.

10. Watts R.L. Corporate financial statements: A product of the market and political processes / R.L. Watts // Australian Journal of Accounting. 1977. – April. – P. 52–75.

11. Watts, R.L. Accounting Objectives / R.L. Watts. – Working Paper Series #7408. Graduate School of Accounting, University of Rochester. 1974. – April.

12. Gordon M. Postulates, principles and research in accounting / M. Gordon // The Accounting Review. 1964. – № 58(3). – P. 476–482.

13. Boland L.A. Criticizing positive accounting theory / L.A. Boland, I.M. Gordon. – Contemporary Accounting Research. – 1992. – № 9 (1). – P. 147–170.

14. Mouck T. Positive accounting theory as a Lakatosian research programmer / T. Mouck // Accounting and Business Research. – 1990. – № 20 (79). – P. 231–239.

15. Канцуров О.О. Застосування термінології міжнародних стандартів бухгалтерського обліку у нормативно-правовій базі України / О.О. Канцуров // Фінанси України. – 2006. – № 8. – С. 51–58.

16. Chalmers A.F. What is This Thing called Science? / A.F. Chalmers. –

Brisbane: University of Queensland Press, 1982.

17. Solomons D. The polarization of accounting / D. Solomons. – Journal of Accountancy. – 1978. – № 146 (5). – P. 65–72.

18. Zeff S.A. The rise of economic consequences / S.A. Zeff // Journal of Accountancy, 1978. – № 146 (6). – P. 56–63.

19. Blake J. A classification system for economic consequences issues in accounting regulation / J. Blake // Accounting and Business Research. – 1992. – № 22 (88). – P. 305–321.

20. Holthausen R.W. The economic consequences of accounting choice: Implications of costly contracting and monitoring / R.W. Holthausen, R.W. Leftwich // Journal of Accountancy and Economics. – 1983. – № 5. – P. 77–117.

21. Feltham G. Financial Accounting Research: Contributions of information Economics and Agency Theory in Mattesich, R. (Ed) / G. Feltham. – Modern Accounting Research: History, Survey Guide. Research Monograph 7. Vancouver: The Canadian Certified General Accountants Research Foundation. – 1984. – P. 179–207.

Обоснована концепція синергетического розвитку системи фінансового менеджмента в сучасних умовах становлення «економіки знань» в Україні і світі шляхом застосування синергетического підходу.

Ключевые слова: *фінансовий менеджмент, синергетический підход, економіка знань, учетная інформація, синергія, корпоративні фінанси.*

The concept of a financial system synergetic development of modern management in the conditions becoming «knowledge economy» in Ukraine and the world by the application of the synergetic approach is based.

Key words: *financial management, synergetic approach, knowledge economy, accounting information, synergy, corporate finance.*

Надійшло до редакції 7.09.2010